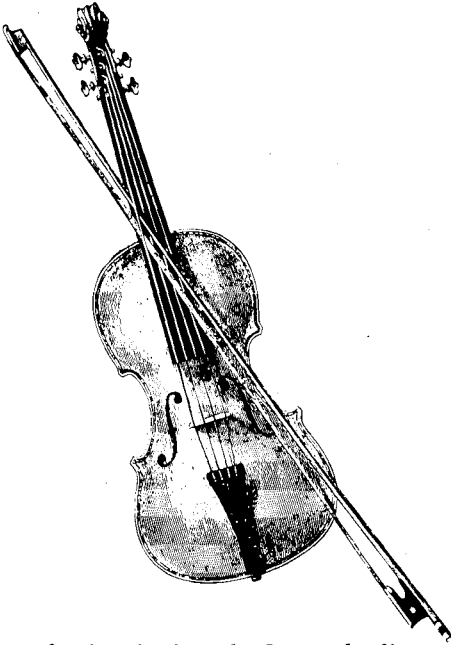

ELS NANETS

per MARGALIDA ALVAREZ-OSORIO
M.ª JESUS PONS

El vint i cinc de Març de l'any 1890, sense acabar les obres, es beneix l'oratori de Fartàritx. Aquesta església absorbeix l'agrupació dels Nanets, que havia estat fundada un any difícil de precisar, tota vegada que s'ha perdut l'arxiu documental, arran de la institució de la cofradia del

Sant Crist de la Fe de Fartàritx.
"En es carrer de la Creu
un Sant Cristo hi han posat
i sabeu qui l'ha pagat
na Masseta si no el deu"

El 1890 és a dir, vuit anys després de la fundació de la cofradia, el batle Francesc Oliver Fernández, ordenà que es fessin vestits nous per als nanets, perquè els que duïen eren ja massa vells.

Es tracta d'un ball de figura executat per sis balladors, quasi sempre nins, encara que hi ha notícia que els darrers anys que sortiren, allà per 1907 ò 1908, el ball era executat per nines procedents de l'escola gratuïta que mantenien oberta les monges de la Puresa que a finals del segle havien unit el seu col·legi a l'esmentat oratori de Fartàritx.

Els nanets duïen calçons amples, fermats per damunt els peus i una brusa vermella també ampla i amollada ò no cenyida a la cintura. El cap i la cara els duïen coberts amb un caparrot de cartó, de front molt ample i pla, amb el qual es donen caparrotades al llarg del ball, i al compàs de la música, que executaven a base de bots; amb les mans es pegaven mambelletes uns amb els altres.

La melodia del ball dels nanets, fou encarregada al compositor manacorí Sebastià Ribot Ordinas, conegut per "mestre Ribot", l'executaven tres ò quatre músics amb instruments de vent que eren: una trompeta, una trompa i un bombardí, els darrers anys incorporaren dos tamborets. Des de l'any 1903 a 1906 els músics que acompanyaven els nanets, pertanyien a la banda d'en Pere, (agrupació de molt poca durada).

El ball no tenia lletra. La partitura inclosa en aquest treball, ha estat fins ara inèdita, fou recollida el 1967 per un periodista manacorí, de boca d'una de les filles del compositor, aleshores monja del convent de la Caritat de Capdepera, anomenada Catalina Ribot, en religió Sor Teòfila que havia 87 anys avui ja es morta, i recordava que essent nina havia estat "nanet" i que a ca seva son pare ensenyà uns pocs anys a ballar aquesta dansa.

Els nanets sortien per la festa de L'Ascensió, en què l'església de Fartàritx celebrava la seva màxima festivitat anual; la del Sant-Crist de la Fe ò de Fartàritx, petita imatge que està dins una capelleta situada en el carrer de la Creu. Aquesta imatge és baixada només el dia abans de l'Ascensió i traslladada a l'oratori de Fartàritx dit també del Sagrat Cor de Jesús, i que dista uns trenta metres de la Capelleta.

Els nanets anaven a la davallada de la petita figura del Crucificat (obra del escultor Joan Santandreu; (Sant)), i davant ella solien executar la primera ballada. Llavors, entrat el Sant Crist a l'oratori, els nanets comença-

ven la seva ronda pels carrers de la barriada, que era eminentment agrícola i fins i tot les úniques indústries que tenien eren les dels molins.

La comparsa estava formada per sis balladors, els tres o quatre músics, dos escolanets i el baciner, l'home de confiança que recollia els donatius de les cases allà on volien que hi ballassin davant. Qualcú tocava a les portes i deia una frase que es va fer popular al poble: "Teniu quatre dècimes per als nanets?". D'aquí es dedueix que el donatiu més corrent devia esser els deu cèntims de pesseta.

El naixement dels nanets quedà enquadrat dins la més típica rivalitat piatesa del poble; l'única parroquia aleshores existent era la dels "Dolors" d'on sortien els cossiers. El convent de Dominics, aleshores baix les conseqüències de l'exclaustració de 1835, però conservava els balls del "moretons". A l'oratori de Sant Roc on el 1893 s'establiren els germans de Sant Roc, convent ja començat tretze anys abans i amb una activitat religiosa hi havia "els indis". La quarta església del poble no podia quedar sense el seu ball.

Els nanets pertanyien a un barri humil sense cap inquietud de qualsevol tipus, mai hi trobam res a destacar al llarg del poble i la seva història, gairebé oblidat per l'administració que, "sempre el deixava tot com ho trobava", segons la dita popular. Fartàritx aquest és el nom de la barriada, separat del poble per un torrent descobert fins ben entrat el segle XIX, i unit tan sols per tres ponts rudimentaris, (el del camí de la mar, avui carrer de Colon. el del carrer d'en Figuera, i el del camí de Fartàritx, avui carrer de la comtessa, que era el que duïa als molins, a més d'un pas o petit pont d'entrada al quarter dels Dragons).

A penes havia modificat la seva estructura des de 200 anys a aquesta part. El carrer de la Creu havia vist com se li unia la Capelleta del Sant Crist de la Fe, beneïda el 3 de maig

de 1882, cal dir que el nom del carrer no procedeix d'aquest fet sinó d'una creu ubicada encara ara a la seva confluència amb el carrer de Colon.

Els nanets vengueren a posar una mica de color i alegria a la seva festivitat anual de l'Ascensió. Però l'alegria fou minvada; els nanets no tenien ni tradició ni gràcies, rera la novetat vengueren les conseqüències de la seva improvisació, del fals esperit popular que els informava. El poble se'n reia d'ells i encara que no sortissin de la seva demarcació, (es a dir, no passaven d'el Torrent), la gent de "Ses Dames" (barriada central), "Sa vila Nova", "Es convent" o "Baix des Cos" anava a veure-los tan sols per fer-ne befa.

A les "Fires i Festes" de 1897, en les quals se celebrà aquella exposició agrícola balear, que suposaria l'eclosió de la preponderància manacorina, no hi ballaren els nanets, però si totes les altres agrupacions folklòriques del poble que quasi sempre eren capellans, al igual que eren aquests mateixos els corresponsals del poble, els nanets eren a penes anomenats en parlar de la festa del Sant Crist de la Fe.

Segons notícies recollides de gent que els va veure "no tenien l'elegància dels cossiers, ni duïen el ritme dels moretons". Era cosa d'al-lots encara que ho fessin bé. A la premsa ciutadana de l'època es troben notícies que ballaren el 1894-95, 97, 98, 1901, 1902, 1904, 1905, 1907. Però les notícies són tan breus que gairebé no deien més que el seu nom.

A finals del segle passat i a principis de l'actual, els quatre balls de figura que hi havia a Manacor fins i tot donaren nom o malnom als al-lots de cada una de les barriades. Així l'al-lotea de Fartàritx, per molt de temps fou coneguda per "nans o nanets", dit en to despectiu en les inevitables bregues entre els grups. Es possible, encara que aquesta circumstància no l'hem poguda comprovar, que cada un d'aquests balls de figura tan sols fos executat per al-lots de cada barriada respectiva.

Hem dit que ensenyava a ballar "els nanets", l'autor de la seva partitura, "Mestre Ribot", però aquesta ensenyança havia de fer-se els primers anys de les seves sortides, ja que al llarg de vuit o nou anys cuidà d'ensenyar-los i controlar-los un home ano-

menat Joan Grimalt, "toneu" de malnom, que vivia al torrent, fent cap de cantó amb el carrer Figuera, on està l'Oratori de Fartàritx; l'home estava lligat gairebé a totes les activitats teatrals del poble, mantenint un coro que actuava als teatres "femenies (1883)" i "Centro de variedades" (1900) quan les llargues temporades de la sarsuela, tota vegada que les companyies, per lo general, duïen tan sols les primeres figures, el director, i dos o tres músics.

Mestre Tereu, que segons el folklorista Antoni Galmés, ja havia ensenyat a ballar els "indis", replegava el personal dels coros, els feia assajar i preparava els numeros de ball de les obres que ho requerien. A aquest curiós personatge es deu, si no l'origen, si la continuïtat dels nanets, que acabà ensenyant a ca seva i que dirigiria després quan actuaven pels carrers de Fartàritx. I com que això era el seu ofici cobrava per ell. Hi ha una glosa popular que fa referència a tot això i diu:

"Els nanets van pels carrers
ballant per amor de Déu;
si les donau uns doblers
seran per Mestre Tereu".